

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
ПРАВО

Випуск 80

— *Частина 1* —

Ужгород, 2023

Журнал включено до категорії «Б» щодо видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук
(Наказ МОН України від 26.11.2020 № 1471 Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства від 26 листопада 2020 року та внесення змін до наказів Міністерства освіти і науки України від 2 липня 2020 року № 886, від 24 вересня 2020 року № 1188).

Науковий вісник включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Бисага Юрій Михайлович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Белов Дмитро Миколайович – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Заборовський Віктор Вікторович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу, директор НДІ теорії та практики правосуддя юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ:

Белова Мирослава Володимирівна – доктор юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Берч Вероніка Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Бисага Юрій Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правових дисциплін Карпатського університету ім. Августина Волошина;

Брочкова Катаріна – доктор хабілітований, кандидат юридичних наук, доктор філософії (Словацька республіка);

Булеца Сібілла Богданівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Гарагонич Олександр Васильович – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри господарського права та господарського процесу Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Гомонай Василь Васильович – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Греца Ярослав Васильович – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Дешко Людмила Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Жезихова Мартина – кандидат юридичних наук, доцент Університету імені П.Й.Шафарика (м. Кошице, Словацька Республіка);

Ковач Юліус – доктор юридичних наук, професор, проректор Паневропської високої школи (м. Братіслава, Словацька Республіка);

Кучарик Рудольф – доктор філософії (Словацька Республіка);

Лазур Ярослав Володимирович – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Манзюк Василь Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Менджул Марія Василівна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Мраз Станіслав – доктор юридичних наук, професор, ректор Університету Данубіус (м. Сладковічево, Словацька Республіка);

Ондрова Юлія – кандидат юридичних наук, доцент Університету імені П.Й. Шафарика (м. Кошице, Словацька Республіка);

Палінчак Микола Михайлович – доктор політичних наук, професор, декан факультету міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Рогач Іван – кандидат юридичних наук, доцент, юридичний факультет Університету Данубіус (м. Сладковічево, Словацька Республіка);

Рогач Олександр Янович – доктор юридичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Фрідманський Роман Михайлович – кандидат юридичних наук, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Чечерський Віктор Іванович – доктор юридичних наук, офіс Генерального прокурора.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет», протокол № 12 від 26.12.2023 р.

Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія KB № 21500-11300P,
видане Державною реєстраційною службою України 24.11.2014 р. Офіційний сайт видання: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/>

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Андрусяк І.П. ЕКОНОМІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК ЛАТЕНТНА ФОРМА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	13
Гайду С.О. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ ПРИМУС ЯК МЕТОД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	19
Гуменюк С.М., Киричук Б.С. РОЛЬ МАГДЕБУРЗЬКОГО ПРАВА ДЛЯ ПОЛІТИЧНОГО, ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСТРОГА У XVI-XVII СТОЛІТТІ.....	24
Едер П.Т. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.....	30
Ковальчук І.В. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ КРАЙОВИМИ СУДАМИ У ГАЛИЧИНІ В СФЕРІ СУДОЧИНСТВА (1855-1918 РР.).....	38
Колесниченко Н.О., Крисюк Ю.П. КОНЦЕПЦІЯ «МІЖНАРОДНОГО ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА» (INTERNATIONAL RULE OF LAW).....	46
Крижевський А.В. ВПЛИВ РЕЦЕПЦІЇ РИМСЬКОГО ПРАВА НА ЕВОЛЮЦІЮ ЛИТОВСЬКО-РУСЬКОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА СЕРЕДИНИ XV – НА ПОЧАТКУ XVI СТ.	54
Пендюра М.М., Кришевич О.В. ПРАВО ЛЮДИНИ НА БЕЗПЕКУ В ЗАРУБІЖНІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРІКО-ПРАВОВІЙ ДУМЦІ.....	61
Семенов А.М. ДОСКОНАЛІСТЬ ЯК ЦІННІСНО-РЕГУЛЯТИВНИЙ ПРИНЦИП ЕТИКИ ГУМАНІЗМУ ТА КУЛЬТУРИ ВІДРОДЖЕННЯ XIV-XVI СТОЛІТЬ.....	68
Пирого І.С., Пайда О.М. РОЛЬ ООН В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА.....	76
Устименко О.А. ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГРОМАДСЬКЕ ФОРМУВАННЯ».....	82
Церковник С.І. РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКИХ ТОВАРИСТВ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ВІД ДРУГОЇ ПОЛОВОНИНИ XIX СТОЛІТТЯ ДО ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ В ІСТОРІКО -ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ.....	87
РОЗДІЛ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО	
Батанов О.В. ФУНКЦІЇ МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ.....	94
Берч В.В., Бслов Д.М., Бисага Ю.М. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	102
Вишневська М.М. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИНЦИПІВ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ.....	107
Гринюк Р.Ф., Гуцуляк О.І. ВИБОРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: КОНСТИТУЦІЯ, ЗАКОНОДАВСТВО, РЕАЛЬНІСТЬ.....	113
Дешко Л., Бойко В. ДОСЯГНЕННЯ БАЛАНСУ: ВЗАЄМОДІЯ РІШЕНЬ СУДУ ЄС І МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З ПРАВ ЛЮДИНИ З НАЦІОНАЛЬНОЮ КОНСТИТУЦІЙНОЮ ІДЕНТИЧНІСТЮ.....	124
Петреченко С.А. СТАНОВЛЕННЯ ЖІНОЧОГО ВИБОРЧОГО ПРАВА В США XIX-XX СТОЛІТТЯ.....	130
Пустовалова І.С. ВИМІРИ КОНСТИТУЦІЇ.....	136
Чоренька Д. С., БІОМЕДИЧНІ ТА ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ ОВ'ЄДО.....	143

**РОЗДІЛ 3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО;
МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО**

Ватрас В. ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СІМЕЙНИХ СПРАВАХ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	151
Глушков В.О. ВПЛИВ ПРОКУРОРА НА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ СТОРІН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	157
Гринько С.Д., Ромась М.І. МИРОВА УГОДА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ДИСПОЗИТИВНОСТІ.....	163
Гуцько К.О., Тінін Д.Г. ДЕСТРУКЦІЯ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ БАТЬКІВСТВА: СУЧАСНИЙ СТАН ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ ЖІНОК ЗА ПРИНЦИПОМ «БАТЬКО БЕЗ ДИТИНИ» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ, З УРАХУВАННЯМ ОБСТАВИНИ ПЕРЕБУВАННЯ ОСТАННІХ ЗА КОРДОНОМ.....	170
Джуга М.В. ІСТОРІЯ ОСКАРЖЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ АБО ВІДМОВИ В ЇХ ВЧИНЕННІ ДО СУДУ В УКРАЇНІ (КІН. ХVІІІ – ПОЧ. ХХ СТ.).....	176
Єгоров В.О. ПРОБЛЕМАТИКА РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОНОМ, ЯКІ ВИЇХАЛИ НА ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	181
Коваленко І.А. ДОГОВІР ПІДРЯДУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС.....	185
Кочина О.С., Шевченко В.С. НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	191
Лазур Я.В., Заборовський В.В., Черевко П.П. МИРОВА УГОДА (ПРИМИРЕННЯ) В ЦИВІЛЬНОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	197
Марченко В., Домбровська А. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ.....	203
Москалюк Н.Б. ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ЛІКИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ДОСТУП ДО ЛІКУВАННЯ.....	211
Петечел Н.М. МІСЦЕ ДОГОВОРУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ.....	215
Погрібний С.О., Шумило М.М. НОВОЧАСНІ ДИСПУТАЦІЇ ПРО ЮРИСДИКЦІЮ СПОРІВ З РЕЛІГІЙНИМ КОМПОНЕНТОМ У ПРАКТИЦІ ВЕРХОВНОГО СУДУ.....	221
Порозова І.Ю. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВА ДИТИНИ НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ В УКРАЇНІ.....	239
Скриннікова К.О. КВАЛІФІКАЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ (МЕДИЧНИХ) ПОМИЛОК.....	246
Яворська О.С. ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ СКВІЗ-АУТ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ВПРОВАДЖЕННЯ РАХУНКА УМОВНОГО ЗБЕРІГАННЯ (ЕСКРОУ) ЯК НОВОГО ВИДУ БАНКІВСЬКИХ РАХУНКІВ В УКРАЇНІ.....	253
РОЗДІЛ 4. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО	
Глібко С.В., Розгон О.В. ВІДКРИТИЙ ДОСТУП ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЯГНЕНЬ В ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ.....	259
Гордієнко Т.О. НЕУСТОЙКА ЗА НЕСВОЄЧАСНЕ ПОВЕРНЕННЯ ОРЕНДОВАНОГО МАЙНА.....	266
Клапоушак Д.С., Деркач Е.М. ПРОЦЕДУРА ПРИМУСОВОГО ВИКУПУ АКЦІЙ (СКВІЗ-АУТ) У КОРПОРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	272
Черненко О., Погарченко Т. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА У ГАЛУЗІ ГОСПОДАРСЬКО-ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	277

РОЗДІЛ 5. ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Бутинська Р. ХАРАСМЕНТ ЯК ВИД ГЕНДЕРНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ У СФЕРІ ПРАЦІ.....	283
Занфірова Т.А., Айдинян А.В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВИХ НАСЛІДКІВ РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ № 1-Р/2023 ВІД 07.02.2023 ДЛЯ ПРАКТИКИ ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ.....	289
Міллер А.О. СОЦІАЛЬНЕ ЗНИЩЕННЯ НАЙБІЛЬШ УРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ.....	296
Одовічена Я.А., Орловський О.Я. КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ. ЯК РОБОТОДАВЦЮ ЗАХИСТИТИ СВОЇ СЕКРЕТИ?.....	312
Рильова В.В. СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ У ВИПАДКУ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ РОБОТОДАВЦЯ АБО ЗМІНИ ВЛАСНИКА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ.....	319
Серпак О.В. ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ ВЖИВАННЯ НЕЦЕНЗУРНОЇ ЛЕКСИКИ НА РОБОТІ: МОБІНГ АБО ДРІБНЕ ХУЛІГАНСТВО.....	324
Швец Н.М. ОКРЕМІ ЗАСАДИ МОТИВАЦІЇ РОБОТОДАВЦЯ ДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ У СФЕРІ ПРАЦІ.....	328

**РОЗДІЛ 6. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО;
ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО**

Грузенський В.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ТА ҐРУНТІВ УКРАЇНИ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.....	333
Дашковська Н.К. ПРАВОВА ПОЛІТИКА ТА ПОДОЛАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИКЛИКІВ.....	338
Корнєєв Ю.В., Корнєєв А.Ю. ПОНЯТТЯ ЛІСУ ЯК ПРИРОДНОГО ОБ'ЄКТУ ТА ОБ'ЄКТУ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	343
Круговий С.В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ РИБОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	349
Кузнецова М.Ю., Вовницький А.В. ПИТАННЯ ПОСИЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ НАВКОЛИШНЬОМУ СЕРЕДОВИЩУ.....	355
Матвійчук А.О. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ ВІД ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ (ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ СТАНДАРТІВ ЄС).....	360
Ніколов Д.П. ВОЛОДІННЯ VS ПРАВО ВОЛОДІННЯ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ: ЧИ ПОТРІБНА ЦЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ?.....	370
Петрецька Н.І. ЕКОСИСТЕМНІ ПІДХОДИ У ПРАКТИЦІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВОНАДРОБОВАННЯ.....	375
Рагулін І.Ю. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ В УКРАЇНІ.....	380
Святошнюк А.Л. СУЧАСНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ.....	385
Уберман В.І., Васьковець Л.А. ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СКИДАННЯ ЗАБРУДНЮВАЛЬНИХ РЕЧОВИН.....	391
Янковський В.А. ДО ПОНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	398

**РОЗДІЛ 7. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС;
ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**

Берназюк О.О. СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ.....	403
Білий І.М. ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ.....	411
Бондаренко В.А., Горун Г.Р., Федішин О.М. ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	418
Бочкова І.І., Врублевська-Місюна К.М. ПРАВА СУБ'ЄКТІВ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	424
Гіденко Є.С. АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ.....	432
Гіденко Є.С. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ.....	437
Глян Т.Д. ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ЗАСТОСУВАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ СПІВРОБІТНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	441
Горбалінський В.В. ПОНЯТТЯ НАЛЕЖНОГО СПОСОБУ ЗАХИСТУ ПРИ ОСКАРЖЕННІ РІШЕНЬ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	446
Деменко О.Є. ДЕЯКІ ПИТАННЯ УЗГОДЖЕННЯ НОРМ ПОДАТКОВО-ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА.....	450
Дорофєєва Л.М., Корнева Т.В. ВИКЛИКИ ТА СПІВПРАЦЯ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ.....	455
Кантор Н.Ю. ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗМУ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ.....	462
Карабін Т.О. ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ.....	472
Киценко О.П. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РЕГУЛЯТОРНОГО ВПЛИВУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.....	477
Ковтун М.С., Вознюк М.В., Бровченко В.М. ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ МОВ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ.....	483
Кожемякіна Т.В. РОЛЬ УПОВНОВАЖЕНОГО У СПРАВАХ ЄСПЛ У СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА (АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ).....	489
Лотоцький М.М. ПІДСТАВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	495
Макаренко Н.А., Макаренко О.Ю. ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ.....	501
Мех Ю.В. ЮРИДИЧНИЙ ПОГЛЯД НА КОНЦЕПЦІЇ ОПТИМАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	507
Мороз О.Б., Хатнюк Ю.А. РОЛЬ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	513

Зеленський Є.С., Немонова Л.Х. КОНФЛІКТНЕ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	522
Осташенко А.С. ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА ТА ЇХ СИСТЕМА.....	526
Пирога С.С. ПОДАТКОВА СИСТЕМА ЗАСНОВАНА НА ПРИНЦИПІ ДЖЕРЕЛА.....	530
Підлужний В.М. ДОКТРИНА LOCUS STANDI: ВИНИКНЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ.....	537
Приліпко М.О. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОЧЕСНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВИХ ПОСАДОВИХ ОСІБ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ.....	546
Пристай Р.А. ПРИВАТНІСТЬ ЗА ЗАМОВЧУВАННЯМ. КОРИСТУВАЦЬКА МОДЕЛЬ ДАНИХ ЯК ОСНОВА ЗАХИСТУ ПРИВАТНОСТІ ТА ПЕСРОНАЛЬНИХ ДАНИХ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	551
Пристая М. ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	557
Світличний О.П., Голодник Ю.А. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ.....	563
Сиромятников Е.О. ІСТОРИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЗОВУ В ІНТЕРЕСАХ СУСПІЛЬСТВА ЯК ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА.....	568
Солдатенко О.В. ФІНАНСУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР.....	576
Татьянченко О.А. ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	582
Терлецький Р.В. ПРОБЛЕМА ВИКЛАДАННЯ РЕЛІГІЄЗНАВЧИХ НАУК В УКРАЇНСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ. АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕОЛОГІЧНИХ ЗАСАД В ШКОЛАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ УКРАЇНИ ТА СВІТОВА ПРАКТИКА (НА ПРИКЛАДАХ НІМЕЧЧИНИ, ПОЛЬЩІ, ІЗРАЇЛЮ, ФРАНЦІЇ, США, КИТАЮ, ФІНЛЯНДІЇ ТА ТУРЕЧЧИНИ).....	588
Федоренко С.В. АНАЛІЗ НОРМАТИВНОЇ ФІКСАЦІЇ КАТЕГОРІЇ «КОНТРОЛЬ» В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ (В АСПЕКТІ СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНОЮ КАТЕГОРІЄЮ «НАГЛЯД»).....	596
Цвігун Д.П. ВПЛИВ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	603
Цибульник Н.Ю. ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	607
Цукан С.В. ПОНЯТТЯ, ПРАВОВА ПРИРОДА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ.....	613
Шаталова Л.М., Кулага Е.В. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА.....	619
Шопіна І.М. ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ ЯК ОБ'ЄКТ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ.....	625
Ямненко Т.М., Савенкова В.Г. БЕНЕФІЦІАРНИЙ ВЛАСНИК У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ FATF.....	630
Ярема В.В. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ПОТРЕБ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	634

CONTENTS

SECTION 1. THEORY AND HISTORY OF THE LAW AND THE STATE; HISTORY OF POLITICAL AND LEGAL DOCTRINES

Andrusiak I.P. ECONOMIC VIOLENCE AS A LATENT FORM OF DOMESTIC VIOLENCE: THEORETICAL AND LEGAL ASPECT.....	13
Haidu S.O. STATE-LEGAL COERCION AS A METHOD OF IMPLEMENTING UKRAINE'S POLITICAL FUNCTION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW.....	19
Humeniuk S.M., Kyrychuk B.S. THEROLE OF MAGDEBURG LAW FOR THE POLITICAL, ECONOMIC AND CULTURAL FORMATION OF OSTROH IN THE XVI-XVII CENTURIES.....	24
Eder P. LEGAL REGULATION OF THE ACTIVITY OF MILITARY JUSTICE BODIES IN UKRAINE DURING THE TIME OF THE CENTRAL RADA.....	30
Kovalchuk I.V. FEATURES OF EXERCISE OF CONTROL BY REGIONAL COURTS IN HALICHINA IN THE FIELD OF JUDICIARY (1855-1918).....	38
Kolesnychenko N.O., Krysiuk Yu.P. THE CONCEPT OF THE «INTERNATIONAL RULE OF LAW».....	46
Kryzhevskiy A. THE INFLUENCE OF THE RECEPTION OF ROMAN LAW ON THE EVOLUTION OF LITHUANIAN-RUS' CRIMINAL LAW IN THE MIDDLE OF THE XV – AT THE BEGINNING OF THE XVI CENTURY.	54
Pendiura M.M., Kryshevych O.V. THE HUMAN RIGHT TO SECURITY IN A FOREIGN AND DOMESTIC HISTORICAL AND LEGAL VIEW.....	61
Semenov A.M. PERFECTION AS A VALUE-REGULATORY PRINCIPLE OF ETHICS OF HUMANISM AND RENAISSANCE CULTURE OF THE 14TH-16TH CENTURIES.....	68
Pyroha I.S., Paida O.M. THE ROLE OF THE UN IN ENSURING THE RULE OF LAW.....	76
Ustyomenko O. TO THE DEFINITION OF THE CONCEPT OF «PUBLIC FORMATION».....	82
Tserkovnyk S.I. THE DEVELOPMENT OF STUDENT SOCIETIES IN EASTERN GALICIA FROM THE SECOND HALF OF THE XIX CENTURY TO THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY IN THE HISTORICAL AND LEGAL CONTEXT.....	87
SECTION 2. CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW	
Batanov O.V. THE FUNCTIONS OF A MUNICIPAL LAW AS A BRANCH OF LAW: DEBATABLE ISSUES OF THEORY.....	94
Berch V.V., Byelov D.M., Bysaga Yu.M. CONSTITUTIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF ENSURING THE INDEPENDENCE OF JUDGES OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE.....	102
Vyshnevskaya M.M. THE CONCEPT AND CLASSIFICATION OF PRINCIPLES OF CONSTITUTIONAL-LEGAL RESPONSIBILITY OF SUBJECTS OF THE ELECTORAL PROCESS.....	107
Hrynyuk R.F., Hutsulyak O.I. ELECTIONS UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE: CONSTITUTION, LEGISLATION, REALITY.....	113
Deshko L., Boiko V. STRIKING A BALANCE: THE INTERPLAY OF CJEU RULINGS AND INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS OBLIGATION WITH NATIONAL CONSTITUTIONAL IDENTITIES.....	124
Petrenchenko S.A. THE FORMATION OF WOMEN'S SUFFRAGE IN THE USA IN THE XIX-XX CENTURIES.....	130

Pustovalova I.S. DIMENSIONS OF THE CONSTITUTION.....	136
Chornenka D.S. BIOMEDICAL AND ETHICAL PRINCIPLES OF TRANSPLANTATION IN THE CONTEXT OF THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND THE APPLICATION OF THE EEC CONVENTION.....	143
SECTION 3. CIVIL LAW AND CIVIL PROCESS; FAMILY LAW; INTERNATIONAL PRIVATE LAW	
Vatras V. APPLIED ISSUES FOR THE OPENING OF PROCEEDINGS IN FAMILY CASES IN A CIVIL PROCEEDING.....	151
Hlushkov V.O. THE PROSECUTOR’S INFLUENCE ON COMPLIANCE WITH THE PRINCIPLE OF EQUALITY OF PARTIES IN CIVIL PROCEEDINGS.....	157
Hrynko S.D., Romas M.I. A SETTLEMENT AGREEMENT IN CIVIL PROCESS AS ENSURING OF THE PRINCIPLE OF DISPOSITIVENESS.....	163
Gunko K.O., Tinin D.G. DESTRUCTION OF LEGAL RELATIONS IN THE FIELD OF PARENTHOOD: THE CURRENT STATE OF GENDER INEQUALITY OF WOMEN ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF «FATHER WITHOUT A CHILD» IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW, TAKING INTO ACCOUNT THE CIRCUMSTANCES OF THE LATTER’S STAY ABROAD.....	170
Dzhuga M.V. HISTORY OF APPEAL OF NOTARIAL DEEDS OR REFUSAL TO PERFORM THEM IN COURT IN UKRAINE (LATE 18TH - EARLY 20TH CENTURIES).....	176
Egorov V.O. PROBLEMS OF REGISTRATION OF ACTS OF CIVIL STATUS OF UKRAINIANS ABROAD WHO LEFT DURING MARTIAL LAW IN UKRAINE.....	181
Kovalenko I.A. SUBCONTRACT UNDER THE LEGISLATION OF UKRAINE AND THE LEGISLATION OF THE EU.....	185
Kochyna O., Shevchenko V. NOVELS OF THE LEGAL REGULATION OF COPYRIGHT PROTECTION ON THE INTERNET.....	191
Lazur Ya.V., Zaborovskyy V.V., Cherevko P.P. PEACE AGREEMENT (RECONCILIATION) IN CIVIL AND ADMINISTRATIVE JURISDICTION: A COMPARATIVE ASPECT OF THE STUDY.....	197
Marchenko V., Dombrovska A. SOME ASPECTS OF LEGAL REGULATION OF CRYPTOCURRENCY CIRCULATION IN UKRAINE.....	203
Moskaliuk N.B. PRICING OF MEDICINES AS A FACTOR INFLUENCING ACCESS TO TREATMENT.....	211
Petechel N. A MEDICAL INSURANCE CONTRACT IN THE SYSTEM OF CIVIL LEGAL AGREEMENTS OF UKRAINE.....	215
Pogribnyi S.O., Shumylo M.M. CURRENT DISCUSSIONS ON THE JURISDICTION OF DISPUTES WITH A RELIGIOUS COMPONENT IN THE PRACTICE OF THE SUPREME COURT.....	221
Porozova I.Yu. LEGAL REGULATION OF THE EXERCISE AND PROTECTION OF THE CHILD’S RIGHT TO MEDICAL CARE IN UKRAINE.....	239
Skrynnikova K.O. QUALIFICATION OF MEDICAL (MEDICAL) ERRORS.....	246
Yavorska O.S. THE PRACTICE OF APPLYING THE SQUEEZE-OUT PROCEDURE AND ITS IMPACT ON THE INTRODUCTION OF ESCROW ACCOUNTS AS A NEW TYPE OF BANK ACCOUNTS IN UKRAINE.....	253
SECTION 4. ECONOMIC LAW, ECONOMIC AND PROCEDURAL LAW	
Hlibko S.V., Rozghon O.V. OPEN ACCESS AS A MEANS OF ENSURING SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS IN THE INNOVATION PROCESS.....	259
Hordiienko T.O. PENALTY FOR LATE RETURN OF RENTED PROPERTY.....	266

Klapoushchak D., Derkach E. PROCEDURE OF FORCED BUYOUT OF SHARES (SQUEEZE-OUT) IN CORPORATE LAW OF UKRAINE.....	272
Chernenko O., Poharchenko T. MODERNISATION OF LEGISLATION IN THE FIELD OF ECONOMIC AND COMMERCIAL ACTIVITY IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION.....	277
SECTION 5. LABOUR LAW; SOCIAL SECURITY LAW	
Butynska R. HARASSMENT AS GENDER DISCRIMINATION IN THE FIELD OF WORK.....	283
Zanfirova T, Aidynian A. SOME ASPECTS OF LEGAL CONSEQUENCES OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE DECISION'S NO. 1-P/2023 DATED 07.02.2023 FOR THE PRACTICE OF RESOLVING LABOR DISPUTES.....	289
Miller A.O. SOCIAL DESTRUCTION OF THE MOST VULNERABLE CATEGORIES OF CITIZENS IN UKRAINE.....	296
Odovichena Y.A., Orlovskiy O.Y. A COMMERCIAL SECRET. HOW CAN EMPLOYER PROTECT HIS SECRETS?	312
Rylyova V.V. THE CURRENT STATE OF LEGAL PROTECTION OF THE LABOR RIGHTS OF EMPLOYEES IN CASE OF INSOLVENCY OF THE EMPLOYER OR CHANGE OF OWNER OF THE LEGAL ENTITY.....	319
Serpak O.V. LEGAL QUALIFICATION OF THE USE OF FOUL LANGUAGE AT WORK: MOBBING OR PETTY HOOLIGANISM.....	324
Shvets N.M. SEPARATE PRINCIPLES OF THE EMPLOYER'S MOTIVATION FOR DIGITIZATION IN THE FIELD OF WORK.....	328
SECTION 6. LAND LAW; AGRICULTURAL LAW; ENVIRONMENTAL LAW; NATURAL RESOURCE LAW	
Gruzensky V.V. PECULIARITIES OF LEGAL RELATIONS IN THE FIELD OF RESTORATION OF LANDS AND SOILS OF UKRAINE DAMAGED BY THE ARMED AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION.....	333
Dashkovska N.K. LEGAL POLICY AND OVERCOMING GLOBAL ENVIRONMENTAL CONCERNS.....	338
Kornieiev Yu.V., Kornieiev A.Yu. THE CONCEPT OF A FOREST AS A NATURAL OBJECT AND AN OBJECT OF LEGAL PROTECTION.....	343
Krugovy S.V. LEGAL REGULATION OF THE PROTECTION OF WATER BODIES IN THE IMPLEMENTATION OF FISHING ACTIVITIES IN UKRAINE.....	349
Kuznetsova M.Yu., Vovnytskyi A.V. THE ISSUE OF INCREASING LEGAL RESPONSIBILITY FOR ENVIRONMENTAL DAMAGE.....	355
Matviichuk A.O. LEGAL REGULATION OF HUMAN PROTECTION AGAINST THE EFFECTS OF IONIZING RADIATION (IMPLEMENTATION OF EU STANDARDS IN THE LEGISLATION OF UKRAINE).....	360
Nikolov D.P. POSSESSION VS RIGHT OF POSSESSION OF THE LAND PLOT: IS THIS DIFFERENTIATION NECESSARY?.....	370
Petretska N.I. ECOSYSTEM APPROACHES IN THE PRACTICE OF NATIONAL ENFORCEMENT.....	375
Rahulin I.Yu. THEORETICAL AND LEGAL BASIS OF THE USE OF AQUATIC BIORESOURCES IN UKRAINE.....	380

Sviatoshniuk A.L. THE CURRENT STATE OF THE AGRICULTURAL ADVISORY ACTIVITY AND ITS IMPORTANCE FOR THE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL COOPERATION IN UKRAINE.....	385
Uberman V.I. Vaskovets L.A. LEGAL FEATURES OF THE JOINT REGULATION OF POLLUTANTS DISCHARGE.....	391
Yankovskiy V. TO THE CONCEPT OF AN AGRICULTURAL LAND PLOT.....	398
SECTION 7. ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS; FINANCIAL LAW; INFORMATION LAW	
Bernaziuk O.O. JUDICIAL PRECEDENT IN THE LEGAL SYSTEM OF UKRAINE: MODERN APPROACHES TO THE DEFINITION OF THE CONCEPT.....	403
Byliy I.M. DISCRETIONARY POWERS OF ADMINISTRATIVE COURT: SOME ASPECTS OF THEIR UNDERSTANDING AND EXERCISE.....	411
Bondarenko V.A., Horun H.R., Fedyshyn O.M. THE RIGHT TO INFORMATION IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION.....	418
Bochkova I.I., Vrublevska-Misyuna K.M. RIGHTS OF PERSONAL DATA SUBJECTS AS A COMPONENT OF INFORMATION HUMAN RIGHTS.....	424
Hidenko Y.S. ANALYSIS OF PROSPECTIVE LEGISLATION IN THE FIELD OF ORGANIZATION OF SERVICE TRAINING OF EMPLOYEES OF THE SECURITY SECTOR TO ENSURE TACTICAL LITERACY.....	432
Hidenko Y.S. FOREIGN EXPERIENCE OF LEGAL REGULATION OF LAW ENFORCEMENT TRAINING AND THE MAIN DIRECTIONS OF ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE REGARDING TACTICAL COMPETENCE.....	437
Glyan T.D. PERFORMANCE OF SERVICE AND COMBAT TASKS RELATED TO THE USE OF FIREARMS BY EMPLOYEES OF THE NATIONAL POLICE UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL.....	441
Gorbalinsky V.V. THE CONCEPT OF THE PROPER METHOD OF PROTECTION WHEN CHALLENGING THE DECISIONS OF SUBJECTS OF AUTHORITY IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS.....	446
Demenko O.Ye. SOME ISSUES OF HARMONIZATION OF TAX AND LABOR LEGISLATION IN THE CONTEXT OF PUBLIC AND PRIVATE LAW.....	450
Dorofeieva L.M., Korneva T.V. CHALLENGES AND COOPERATION ON THE WAY OF EUROPEAN INTEGRATION IN THE SPHERE OF CUSTOMS AFFAIRS.....	455
Kantor N.Yu. EFFECTIVENESS OF THE MECHANISM OF GOAL-SETTING NORMS OF ADMINISTRATIVE LAW: CONCEPT, ESSENCE AND MEANING.....	462
Karabin T.O. LEGAL RELATIONS IN THE FIELD OF CIVIL STATUS REGISTRATION: ANALYSIS OF LEGAL FACTS.....	472
Kytsenko O. THEORETICAL AND LEGAL MECHANISM FOR EVALUATING THE RESULTS OF REGULATORY INFLUENCE IN THE AGRICULTURAL SECTOR.....	477
Kovtun M.S., Vozniuk M.V., Brovchenko V.M. COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF LANGUAGE USE REGULATION IN UKRAINE AND EUROPEAN COUNTRIES.....	483
Kozhemyakina T.V. THE ROLE OF THE ECHR COMMISSIONER IN THE SYSTEM OF ENTITIES THAT ENSURE THE PROTECTION OF HUMAN AND CITIZEN RIGHTS AND FREEDOMS (ADMINISTRATIVE-LEGAL ASPECT).....	489
Lototskyi M. GROUNDS OF ADMINISTRATIVE LIABILITY.....	495
Makarenko N.A., Makarenko O.Y. STATE CONTROL OVER THE ECONOMIC ACTIVITIES OF LARGE TAXPAYERS DURING MARTIAL LAW.....	501

Mekh Yu.V. LEGAL VIEW ON THE CONCEPT OF OPTIMUM MODELS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE SECURITY SECTOR OF UKRAINE.....	507
Moroz O.B., Khatniuk Yu.A. THE ROLE OF NATIONAL POLICE BODIES V PREVENTIONS AND COUNTERMEASURES FOR HOUSEHOLD VIOLENCE.....	513
Zelenskiy E.S., Nemonova L.H. THE CONFLICT ISSUE OF THE USE OF FIREARMS BY EMPLOYEES OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE.....	522
Ostashchenko A.S. CONCEPT OF PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS AND THEIR SYSTEM.....	526
Pyroha S. THE TAX SYSTEM IS BASED ON THE PRINCIPLE OF THE SOURCE.....	530
Pidluzhnyi V.M. DOCTRINE OF LOCUS STANDI: OCCURRENCE AND EVOLUTION IN ADMINISTRATIVE LAW.....	537
Prylipko M.O. WAYS OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL ENSURING THE HONORABLE BEHAVIOR OF MILITARY OFFICIALS IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE.....	546
Prystai R. PRIVACY BY DESIGN. USER-HELD DATA MODEL AS A BASIS FOR PRIVACY AND PEROSNAL DATA PRPOTECTION IN SOCIAL NETWORKS.....	551
Prystaya M. PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF HEALTH CARE PECULIARITIES.....	557
Svitlychnyy O.P., Holodnyk Yu.A. WAYS TO IMPROVE ADMINISTRATIVE AND LEGAL ENSURING THE ACTIVITIES OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES OF UKRAINE.....	563
Syromiatnykov E.O. HISTORICAL AND LEGAL OVERVIEW OF PUBLIC INTEREST LITIGATION AS AN INSTITUTE OF ADMINISTRATIVE JUSTICE.....	568
Soldatenko O.V. FINANCING OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL: THE EUROPEAN INTEGRATION VECTOR.....	576
Tatyanchenko O.A. PROBLEMS OF TAX LEGISLATION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW.....	582
Terletsky R.V. THE ISSUE OF TEACHING RELIGIOUS STUDIES IN UKRAINIAN EDUCATIONAL INSTITUTIONS. RELEVANCE OF IMPLEMENTING IDEOLOGICAL PRINCIPLES IN SCHOOLS IN POST-WAR UKRAINE AND GLOBAL PRACTICES (BASED ON EXAMPLES FROM GERMANY, POLAND, ISRAEL, FRANCE, THE USA, CHINA, FINLAND, AND TURKEY).....	588
Fedorenko S.V. ANALYSIS OF THE NORMATIVE FIXATION OF THE CATEGORY «CONTROL» IN THE LEGISLATION OF UKRAINE (IN THE ASPECT OF THE RELATIONSHIP WITH THE ADJACENT CATEGORY «SUPERVISION»).....	596
Tsvigun D.P. THE INFLUENCE OF CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS ON THE IMPLEMENTATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW IN UKRAINE.....	603
Cibulnyk N.Yu. INFORMATIONAL AND LEGAL CHARACTERISTICS OF THE MAIN COMPONENTS OF THE STATE SECURITY SECTOR.....	607
Tsukan S.V. CONCEPT, LEGAL NATURE AND CLASSIFICATION OF VIRTUAL ASSETS.....	613
Shatalova L.M., Kulaha E.V. DIGITALIZATION OF SERVICES IN THE FIELD OF PATIENTS' RIGHTS PROTECTION: CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF LEGISLATION.....	619
Shopina I.M. PUBLIC SERVICES AS AN OBJECT OF FINANCIAL CONTROL.....	625
Yamnenko T.M., Savenkova V.G. BENEFICIAL OWNER IN THE CONTEXT OF FATF ACTIVITIES.....	630
Yarema V.V. LEGAL SUPPORT FOR THE FORMATION OF VALUABLE NEEDS OF SERVICEMEN OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE.....	634

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.44>

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ. ЯК РОБОТОДАВЦЮ ЗАХИСТИТИ СВОЇ СЕКРЕТИ?

Одовічена Я.А.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри приватного права,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
ORCID: 0000-0002-4529-9734
e-mail: y.odovichena@chnu.edu.ua

Орловський О.Я.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватного права,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: 0000-0001-6107-3471
e-mail: o.orlovskyy@chnu.edu.ua

Одовічена Я.А., Орловський О.Я. Комерційна таємниця. Як роботодавцю захистити свої секрети?

Стаття присвячена дослідженню заходів, які здійснюються роботодавцем для нерозголошення комерційної таємниці працівником. Такі заходи мають вирізнятися ефективністю, простотою, керованістю та носити всеохоплюючий характер. Зокрема охарактеризовано порядок впровадження на підприємстві локальних актів, які містять вичерпний перелік інформації, що становить комерційну таємницю та які покликані максимально забезпечити роботодавця від «витоку» інформації, яка є комерційно цінною. До таких актів належать: Положення про комерційну таємницю, Перелік відомостей, що становлять комерційну таємницю підприємства, Положення про дозвільну систему доступу співробітників підприємства і представників сторонніх організацій до відомостей, що становлять комерційну таємницю підприємства, Інструкцію з організації та ведення на підприємстві документообігу, що містить комерційну таємницю. Також роботодавець може вимагати від працівника Особисте зобов'язання про нерозголошення комерційної таємниці. Необхідним є дотримання порядку ознайомлення працівника з комерційною таємницею та з відповідальністю у випадку її розголошення чи використання.

В статті звертається увага на можливість укладення договорів з працівниками про нерозголошення інформації або Non-disclosure agreement (NDA). Визначені основні умови, які можуть бути включені до таких видів договорів, а також відповідальність за їх порушення.

Досліджено, що трудове законодавство не передбачає якоїсь спеціальної процедури притягнення до відповідальності працівника за розголошення комерційної таємниці. Тому запропоновано передбачити в Кодексі законів про працю України підставу припинення трудового договору «розголошення комерційної таємниці роботодавця, що стала відомою працівнику у зв'язку з виконанням ним трудових обов'язків». Факт розголошення комерційної таємниці слід встановити службовим розслідуванням.

Також в статті здійснено аналіз судової практики щодо притягнення працівників до відповідальності за розголошення комерційної таємниці та відмічена проблематика доведення причинно-наслідкового зв'язку між діянням працівника та нанесеною шкодою роботодавцю.

Ключові слова: трудовий договір; інформаційна безпека; охорона комерційної таємниці; працівник; роботодавець; трудові відносини.

Odovichena Y.A., Orlovskiy O.Y.A commercial secret. How can employer protect his secrets?

The article is devoted to the study of measures taken by the employer to prevent the disclosure of commercial secrets by the employee. Such measures should be characterized by efficiency, simplicity, manageability and be comprehensive. In particular, the procedure for implementing local acts at the enterprise is characterized, which contain an exhaustive list of information that constitutes a commercial secret and which are designed

to maximally protect the employer from the “leakage” of information that is commercially valuable. Such acts include: Provisions on commercial secrecy, List of information constituting commercial secrets of the enterprise, Provisions on the permission system for access of enterprise employees and representatives of third-party organizations to information constituting commercial secrets of the enterprise, Instructions for the organization and management of document management at the enterprise, containing commercial secret. Also, the employer can demand from the employee a personal commitment not to disclose commercial secrets. It is necessary to observe the procedure for familiarizing the employee with the commercial secret and with the responsibility in case of its disclosure or use.

The article draws attention to the possibility of concluding non-disclosure agreements (NDA) with employees. The main conditions that can be included in such types of contracts are defined, as well as the responsibility for their violation.

It has been investigated that the labor legislation does not provide for any special procedure for holding the employee accountable for disclosing a commercial secret. Therefore, it is proposed to provide in the Labor Code of Ukraine the ground for termination of the employment contract “disclosure of the employer’s commercial secret, which became known to the employee in connection with the performance of his labor duties.” The fact of disclosure of a commercial secret should be established by an official investigation.

The article also analyzes the legal practice of holding employees accountable for the disclosure of trade secrets and notes the problem of proving a cause-and-effect relationship between the employee’s actions and the damage caused to the employer.

Key words: employment contract; informational security; protection of commercial secrets; employee; employer; labor relations.

Постановка проблеми. В сучасних умовах інформація є дуже цінним та важливим ресурсом для здійснення підприємницької діяльності кожного підприємства. Збереження конфіденційної інформації та комерційної таємниці вважається частиною інформаційної безпеки більшості суб’єктів господарювання. Забезпечення охорони та захисту комерційної набуває актуальності, оскільки через конкурентну боротьбу, секрети підприємства можуть бути використані з метою нанесення шкоди його інтересам.

Таким чином, кожне підприємство має потребу в забезпеченні охорони інформації, яка визнається комерційною таємницею. Збереження секретної інформації гарантується різними заходами та засобами. Одними з таких заходів є дії, що спрямовані на збереження таємниці працівниками підприємства, оскільки саме працівникам, внаслідок виконання ними трудової функції, стає відома інформація, яка є визначальною для діяльності підприємства. Все це ускладнюється відсутністю правового регулювання питання комерційної таємниці.

Стан опрацювання. Питанням захисту комерційної таємниці займалися такі видатні вчені, як Вапнярчук Н., Івашків Я., Калюжний Р., Лопатін В., Макаренко Є., Носік Ю., Прокоф’єва В., Середа О., Святоцький О., Юсупова Д., Ярошенко О. та ін.

Метою статті є аналіз способів за допомогою яких роботодавець може забезпечити нерозголошення комерційної таємниці працівниками, а також дослідження особливостей відповідальності працівників за її розголошення.

Виклад основного матеріалу. Легальне визначення комерційної таємниці наведено в ЦК України та ГК України. Ст. 505 ЦК України до комерційної таємниці відносить інформацію, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв’язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватним існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці [1].

Подібний перелік міститься в ст. 36 ГК України: комерційною таємницею є відомості, пов’язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб’єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб’єкта господарювання [2].

Важливим є зазначити, що ст. 420 ЦК України визначає комерційну таємницю одним із об'єктів інтелектуальної власності. Відповідно, майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визнала інформацію комерційною таємницею.

Комерційна таємниця – це, перш за все, інформація. Інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [3], які мають певні властивості та характерні особливості, що визначають їх унікальність і комерційну цінність.

Комерційна таємниця має значущий вплив на економічний успіх підприємства і визначається декількома ключовими аспектами:

- конкурентна перевага – комерційна таємниця може надавати підприємству унікальні методи, процеси, технології або інші конфіденційні знання, які не є доступними для конкурентів. Це дозволяє здобути значну конкурентну перевагу на ринку, збільшити частку ринку та підвищити попит на продукти чи послуги;

- можливість монополізації – ексклюзивний доступ до певних інформаційних або технічних знань може дозволити підприємству контролювати певний сегмент ринку, що призводить до зростання його вагомості;

- збільшення прибутків – використання комерційної таємниці може покращити якість продуктів чи послуг, знизити витрати виробництва або збільшити ефективність процесів;

- створення бар'єрів для конкурентів – захист комерційної таємниці може ускладнити завдання конкурентам створити подібні продукти чи послуги;

- привернення інвестицій та партнерів – володіння цінною комерційною таємницею може зробити підприємство більш привабливим для інвесторів та партнерів, оскільки це демонструє його унікальність і можливість забезпечити високий рівень конкурентоспроможності;

- захист інновацій – комерційна таємниця може допомогти зберегти інновації в таємниці, що дозволяє підприємству першим впроваджувати нові рішення на ринку і здобувати перевагу над конкурентами.

Загалом, комерційна цінність комерційної таємниці полягає в її потенційній здатності до створення економічної переваги та забезпечення успішного функціонування підприємства на ринку.

Важливість комерційної таємниці для її власника спонукає вживати заходів для захисту інформації. Захист інформації – це комплекс організаційних, правових, технічних та криптографічних заходів, спрямованих на забезпечення прав на володіння, розпорядження та управління інформацією, яка підлягає захисту; запобігання витоку і втраті інформації; збереження повноти, достовірності, цілісності інформації, яка підлягає захисту, її масивів і програм оброблення; збереження конфіденційності або секретності інформації за правилами, встановленими законодавчими та іншими нормативно-правовими актами [4, с. 86].

Отож, важливість комерційної інформації для роботодавця, як її власника, важко переоцінити. Неврегульованість даного питання нормами трудового законодавства змушує роботодавця самостійно, на основі актів локальної дії та трудових договорів, захищати комерційну таємницю від розголошення працівником. Зокрема, роботодавець може запровадити систему заходів, яка вирізняється ефективністю, простотою, керованістю та носить всеохоплюючий характер.

По-перше, для створення інформаційної безпеки на підприємстві необхідно виявити інформацію, яка буде носити характер комерційної таємниці; встановити місця її накопичення; визначити найбільш вірогідні джерела її витікання; оцінити ефективність заходів з її захисту; закріпити працівників, відповідальних за різні напрями забезпечення захисту інформації; розробити систему контролю за здійсненням вказаних заходів.

По-друге, створення системи захисту інформації від несанкціонованого доступу потребує особливо кропіткої роботи з кадровим потенціалом суб'єкта господарювання. Важливе місце в проведенні попереднього тестування, вивченні анкетних даних щодо працівників, аналізі їхнього вміння зберігати необхідну інформацію, в розробленні та підписанні зобов'язань про нерозголошення комерційної таємниці по праву належить менеджерам із персоналу чи працівникам служби безпеки [5, с. 11].

Отож для захисту комерційної таємниці власник повинен здійснити заходи, які б унеможливили, без його згоди, розголошення, збирання або використання комерційної таємниці.

Основними заходами роботодавця щодо збереження комерційної таємниці можуть бути наступні:

1. Впровадження на підприємстві локальних актів, які містять вичерпний перелік інформації, що становить комерційну таємницю.

Зазвичай юридичне оформлення захисту комерційної таємниці здійснюється кількома документами. Перш за все це Положення про комерційну таємницю, у якому зазначається: перелік відомостей, що становлять комерційну таємницю; порядок захисту комерційної таємниці; механізм забезпечення доступу сторонніх осіб до комерційної інформації; відповідальність за розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю; порядок видачі працівникам документів, відомостей, передання інформації, яка становить комерційну таємницю підприємства, контрагентам, клієнтам і державним органам; правила доступу до інформації, яка є комерційною таємницею; конкретний строк, на який інформація набуває статусу комерційної таємниці, і порядок виключення інформації із складу комерційної таємниці тощо.

Роботодавець в обов'язковому порядку має затвердити перелік посад, які матимуть доступ до комерційної таємниці. Вказаний перелік визначається або у тексті Положення, або в окремому додатку до нього. Працівники ознайомлюються з Положенням під підпис.

Крім того, роботодавець видає наказ про затвердження «Переліку відомостей, що становлять комерційну таємницю підприємства». Також на великих підприємствах можна затвердити Положення про дозвільну систему доступу співробітників підприємства і представників сторонніх організацій до відомостей, що становлять комерційну таємницю підприємства та Інструкцію з організації та ведення на підприємстві документообігу, що містить комерційну таємницю.

Також роботодавець може вимагати від працівника Особисте зобов'язання про нерозголошення комерційної таємниці. В такому зобов'язанні працівник має обов'язок «не розголошувати відомості, що становлять комерційну таємницю, які будуть довірені або стануть відомі під час виконання трудових обов'язків або будь-яким іншим чином. Терміново повідомляти про втрату носіїв комерційної таємниці, посвідчень, перепусток, ключів від приміщень, сховищ, сейфів, печаток, штампів та інших фактів, що можуть привести до втрати комерційної таємниці».

У випадку звільнення передати протягом трьох днів з моменту прийняття рішення про звільнення всі носії комерційної таємниці (магнітні та паперові носії інформації, рукописи, флешки, роздруківки, креслення, чернетки, моделі, вироби та ін.), які були в його розпорядженні в зв'язку з виконанням посадових обов'язків або з інших причин, на підставі акту приймання-передачі».

Справедливо відмітити, що процедура доведення до працівника інформації, яка складає комерційну таємницю, є важливим моментом, оскільки недотримання процедури може мати негативні наслідки для роботодавця. Так, наприклад, Київський апеляційний суд в справі № **372/4550/19 відмовив задоволенні позову через недотримання процедурних моментів. Зокрема**, компанія звернулася із зустрічним позовом до колишнього працівника про стягнення штрафу за порушення угоди про конфіденційну інформацію шляхом несанкціонованої розсилки файлів.

Судом встановлено, що на момент підписання угоди працівник не був під розписку ознайомлений з Положенням про забезпечення конфіденційної інформації, а в самій угоді відсутній перелік щодо того, які саме відомості містять комерційну таємницю і конфіденційну інформацію.

Суд не взяв до уваги роздруківки листування, пояснення свідка і прийшов до висновку про відсутність підстав для задоволення зустрічного позову.

Отже локальні акти роботодавця, які визначають систему заходів захисту комерційної таємниці, повинні містити конкретні умови настання відповідальності за розголошення, використання чи збирання відомостей, що становлять комерційну таємницю. Працівники, які отримують доступ до такої інформації, повинні письмово, під підпис засвідчити ознайомлення з нею та наслідками розголошення.

Як зазначає Коваленко О.О., сучасний стан трудового законодавства дозволяє зробити висновок про існування істотної прогалини у сфері охорони комерційної таємниці у трудових відносинах. У трудових відносинах охорона нормами права комерційної таємниці взагалі може бути підведена під поняття «парадокс»: з одного боку, комерційна таємниця має охоронятись, з іншого – сама природа трудового права не дозволяє це якісно зробити так, щоб не порушувати гарантії прав працівника. Наразі питання охорони комерційної таємниці в трудових відносинах віднесено не відкуп сторін і тримається повністю на добросовісності працівника та роботодавця щодо непорушення прав та законних інтересів один одного [6, с. 100].

2. Договори з працівниками про нерозголошення інформації або Non-disclosure agreement (NDA).

NDA є звичним договором для країн англосаксонської системи права. За останнє десятиріччя даний вид договору застосовується й в Україні, особливо популярним є для ІТ-бізнесу. Договори про нерозголошення можуть укладатися в будь-якій сфері цивільних чи господарських правовідносин,

на будь-якій стадії переговорів або у сфері трудових відносин. Зобов'язання про нерозголошення можуть включатися в розділ до основного договору або укладатися окремим договором.

NDA – угода, за якою одна сторона зобов'язується здійснити всі необхідні та належні дії, спрямовані на нерозголошення інформації, яка є предметом договору, отриманої від іншої сторони. NDA базується на загальних положеннях про свободу договору та може впроваджувати будь-які способи захисту, обрані сторонами, які не суперечать закону.

Як зазначає Серєда О.Г., умова про нерозголошення комерційної таємниці носить ключовий характер, адже за її допомогою реалізується та в повному обсязі забезпечується основна мета роботодавця-підприємця – отримання прибутку. Саме за умов забезпечення режиму комерційної таємниці, відомостей, що містять інформацію з обмеженим доступом, існує гарантія для роботодавця, що полягає у збереженні секретів, пов'язаних із провадженням спрямованої на дохід діяльності та забезпечення конкурентоспроможності на ринку товарів та послуг, що в свою чергу позитивно відіб'ється на забезпеченні зразкових умов праці на підприємстві [7, с. 182].

Зобов'язання про нерозголошення інформації може бути оформлене як записом безпосередньо в тексті трудового договору (контракту), так і у вигляді окремого документа – додатку до трудового договору (контракту). Форма та зміст відповідного розділу трудового договору (контракту) або додатка до нього в частині, що стосується збереження інформації, яка становить комерційну таємницю, мають велике значення. У разі розголошення працівником інформації, що становить комерційну таємницю, ці документи становитимуть юридичну основу притягнення до відповідальності та відшкодування заподіяного збитку.

У договір (контракт) працівника, якому надається допуск до комерційної таємниці, або в додаток до нього можуть бути вміщені такі зобов'язання:

- не розголошувати інформацію, що становить комерційну таємницю, яка буде йому довірена або стане відома по роботі;

- виконувати вимоги наказів, інструкцій і положень із забезпечення схоронності комерційної таємниці;

- не розголошувати інформацію, що становить комерційну таємницю тих підприємств, із якими є ділові відносини;

- не передавати третім особам і не оприлюднювати інформацію, яка становить комерційну таємницю, без згоди керівництва підприємства;

- у разі спроби сторонніх осіб одержати від працівника інформацію, що становить комерційну таємницю підприємства, негайно сповістити про це відповідну посадову особу;

- не використовувати інформацію, що становить комерційну таємницю підприємства, для заняття іншою діяльністю, котра (як конкурентна дія) може завдати шкоди підприємству;

- негайно повідомляти відповідну посадову особу підприємства про втрату або недостачу носіїв інформації, що становить комерційну таємницю, ключів від режимних приміщень, сховищ, сейфів, особистих печаток і про інші факти, які можуть призвести до розголошення комерційної таємниці, а також про причини й умови можливого витоку інформації, що становить комерційну таємницю підприємства;

- у разі звільнення всі носії інформації, що становить комерційну таємницю, які перебували в розпорядженні працівника у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків під час роботи на підприємстві, передати відповідній посадовій особі [5, с. 8].

Одним із найважливіших є питання: до якої відповідальності можна притягнути працівника, який розголосив комерційну таємницю роботодавця, особливо, якщо такі дії привели до збитків роботодавця? Як бути роботодавцю з працівником, якому він більше не довіряє?

На даний час, трудове законодавство не передбачає якоїсь спеціальної процедури притягнення до відповідальності працівника за розголошення комерційної таємниці. Єдине згадування комерційної таємниці стосується того, що умови її нерозголошення та відповідальність за їх порушення належить до істотних умов трудового договору в умовах спрощеного режиму регулювання трудових відносин. Однак, у разі затвердження Положення про комерційну таємницю, внесення окремого розділу до статутних документів, трудових договорів (контрактів) та посадових інструкцій її розголошення можна розглядати як порушення трудової дисципліни і накладати дисциплінарні стягнення у вигляді догани або звільнення, передбачені статтею 147 КЗпП України.

Про це свідчить і судова практика. Так, наприклад постанова Верховного Суду від 24 січня 2022 року у справі № 343/1678/19 зазначає, що «для правомірного накладення дисциплінарного стягнення

роботодавцем є необхідною наявністю сукупності таких умов: порушення має стосуватися лише тих обов'язків, які є складовими трудової функції працівника чи впливають з правил внутрішнього трудового розпорядку». Тому надзвичайно важливо зазначити умови нерозголошення комерційної таємниці у трудовому договорі із працівниками.

Також, відповідно до постанови Верховного Суду від 18 вересня 2019 року у справі № 359/10185/16-ц підставою для накладення дисциплінарного стягнення є дисциплінарний проступок, складовими якого є «дії (бездіяльність) працівника, порушення або неналежне виконання покладених на працівника трудових обов'язків, вина працівника, наявність причинного зв'язку між діями (бездіяльністю) і порушенням або неналежним виконанням покладених на працівника трудових обов'язків. Недоведеність хоча б одного з цих елементів виключає наявність дисциплінарного проступку». При цьому саме на роботодавцеві лежить обов'язок надати докази фактів вчинення працівником дисциплінарного проступку.

Якщо між працівником та роботодавцем укладений контракт, то можливе звільнення за п. 8 ст. 36 КЗпП України на підставі додаткових умов, прямо не передбачених законодавством, але закріплених у контракті. Такою підставою може бути розголошення комерційної таємниці, фінансових відомостей та конфіденційної інформації, перелік яких визначається в контракті або в додатку до нього.

Тому, враховуючи всю важливість комерційної таємниці для діяльності роботодавця, та зважаючи на ймовірне завдання майнової шкоди фактом її розголошення, пропонуємо доповнити ст. 36 КЗпП України підставою припинення трудового договору «розголошення комерційної таємниці роботодавця, що стала відомою працівнику у зв'язку з виконанням ним трудових обов'язків».

Звичайно, факт розголошення комерційної таємниці слід встановити службовим розслідуванням.

Як показує судова практика, на даний час, дуже важко довести факт розголошення комерційної таємниці працівником та причинно-наслідковий зв'язок між протиправною поведінкою та збитками завданими підприємству. Аналізуючи судові рішення, можемо дійти висновку, що майже всі позови про відшкодування шкоди завданої розголошенням комерційної таємниці працівником залишаються без задоволення. Наприклад, Постанова Верховного Суду від 07.06.2022 у справі № 910/15998/20 суд зазначив, що при зверненні з позовом про відшкодування заподіяних збитків у вигляді упущеної вигоди, позивач повинен довести належними, допустимими та достовірними доказами протиправність (неправомірність) поведінки заподіювача збитків, наявність збитків та їх розмір, а також причинний зв'язок між протиправною поведінкою та збитками, що виражається в тому, що збитки мають виступати об'єктивним наслідком поведінки заподіювача збитків.

Аналогічного висновку дійшов Печерський районний суд міста Києва в справі № 757/17647/19-ц, а також Верховний Суд України у справі № 752/5775/16-ц.

Висновки. Отож виходячи з вищевикладеного, можна відмітити, що забезпечення збереження працівником комерційної таємниці роботодавця є важливим елементом інформаційної безпеки підприємства. Недостатнє регулювання даного питання на законодавчому рівні, дозволяє роботодавцю самостійно, впроваджуючи різноманітні заходи, охороняючи свою секретну інформацію. В такому контексті важливим є захистити інтереси не тільки роботодавця, але й не порушувати основні права та гарантії працівника, які передбачені трудовим законодавством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
3. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>(дата звернення: 30.11.2023).
4. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), прийнята Світовою організацією торгівлі від 15.04.1994. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=981_018.
5. Колобов А., Колеснікова І. Комерційна таємниця та питання захисту комерційної таємниці. *Підприємництво, господарство і право*. № 5, 2016. С. 8–13.
6. Коваленко О.О. Парадокс правового регулювання охорони комерційної таємниці у трудових відносинах. *Сучасний стан забезпечення трудових прав і прав у сфері соціального забезпечення*.

ня та перспективи його поліпшення: матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 4 червня 2021 р.); за заг. ред. К.Ю. Мельника. Х.: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2021. С. 99–103.

7. Серета О.Г. До питання відомостей, що становлять інформацію з обмеженим доступом, у трудових відносинах. *Актуальні питання удосконалення законодавства про працю та соціальне забезпечення: тези доп. та наук. повідомл. учасників VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 верес. 2017 р.) / за ред. В.В. Жернакова. – Харків: Право, 2017. С. 180–183.*

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія ПРАВО

Випуск 80

Частина 1

*Коректура • авторська
Комп'ютерна верстка • Світлана Головченко
Дизайн обкладинки • Катерина Шанта*

Підписано до друку 27.12.2023. Папір офсет. Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman. Умов.друк.арк. 18,36. Формат 60x84/8.

Тираж 100 прим.
Видавець і виготовлювач ФОП «Ященко»